

4. Συμπεράσματα: Σύγκριση περιπτώσεων μελέτης

Σοφία Βυζοβίτη, Ντίνα Μπασιάκου, Μαρία Ράσκου

Η έρευνα που έγινε στους δημόσιους χώρους με γνώμονα τη χρήση τους από τους μετανάστες έφερε στην επιφάνεια πολλά ζητήματα σε σχέση με τη χρήση του δημόσιου χώρου από όλους τους κατοίκους της πόλης. Πριν όμως από την παράθεση των συμπερασμάτων που αφορούν στο δημόσιο αστικό χώρο ως σύνολο, είναι σημαντικό να σημειωθούν κάποιες διαφορές που παρουσιάζονται ανάμεσα στα είδη του χώρου αυτού, όπως προέκυψαν από την έρευνά μας.

Από την αρχή της έρευνας χωρίσαμε τους δημόσιους χώρους σε χώρους εργασίας, δηλαδή τις πιάτσες που χρησιμοποιούνται για την ανεύρεση δουλειάς, και σε χώρους αναψυχής, δηλαδή τις πλατείες όπου οι μετανάστες περνούν τον ελεύθερό τους χρόνο. Αυτή η κατηγοριοποίηση έγινε ως μια προσπάθεια να οργανώσουμε την έρευνά μας. Στην πορεία αποδείχθηκε ότι αυτή η κατηγοριοποίηση ισχύει στην καθημερινότητα, λόγω των σημαντικότερων διαφορών που παρουσιάζουν τα δύο αυτά είδη χώρου, ως προς τη λειτουργία τους, τη σύσταση των πληθυσμών που τους χρησιμοποιούν, τους εσωτερικούς μηχανισμούς που τους ρυθμίζουν, τους εξωτερικούς μηχανισμούς που τους συνδέουν με την υπόλοιπη πόλη, και τη μορφολογία τους.

Στα πλαίσια της έρευνας έγινε εκτεταμένη παρατήρηση σε δύο χώρους ψυχαγωγίας (πλατεία Δικαστηρίων και πλατεία Μακεδονομάχων) και σε δύο χώρους εργασίας (πιάτσες στη Χαριλάου και στο Σιδηροδρομικό Σταθμό), έτσι ώστε να μελετηθούν οι ομοιότητες που παρουσιάζουν οι χώροι της ίδιας κατηγορίας, αλλά κυρίως οι διαφορές ανάμεσα στις δυο κατηγορίες δημόσιου χώρου. Σε γενικές γραμμές δεν παρατηρήθηκαν σημαντικές διαφορές στους χώρους όμοιας λειτουργίας. Εκτός από κάποιες λεπτομέρειες που είναι ιδιαίτερες για τον κάθε χώρο λόγω της τοποθεσίας ή της μορφολογίας του, τα συνολικά χαρακτηριστικά είναι κοινά. Αυτό που παρουσιάζει το μεγαλύτερο

ενδιαφέρον είναι οι διαφορές ανάμεσα στους χώρους ψυχαγωγίας και εργασίας.

Η βασική διαφορά ανάμεσα στα δύο είδη δημόσιου χώρου που έχουμε ορίσει είναι ακριβώς η λειτουργία τους. Στις πιάτσες ανεύρεσης εργασίας οι μετανάστες πηγαίνουν αποκλειστικά για να βρουν δουλειά. Δεν θέλουν να βρίσκονται εκεί και για το λόγο αυτό δε μένουν σε αυτές μετά το πέρας των ωρών εργασίας. Δεν περνούν ποτέ στις πιάτσες τον ελεύθερό τους χρόνο. Αντίθετα στις πλατείες, οι μετανάστες περνούν τον ελεύθερό τους χρόνο και συναντιούνται με τους γνωστούς τους με στόχο τη διασκέδαση.

Οι διαφορετικές λειτουργίες φιλοξενούνται σε τοποθεσίες με πολύ διαφορετική μορφολογία. Στην πιάτσα δεν είναι σημαντικό να υπάρχει ένας άνετος και φιλόξενος χώρος ανάπαυσης και για το λόγο αυτό κανένας από τους μετανάστες που ρωτήσαμε δε θεώρησε κάποια παρέμβαση στο χώρο απαραίτητη. Εκείνο που έχει σημασία στην πιάτσα είναι η εύκολη πρόσβαση για τα αυτοκίνητα των εργοδοτών και η άμεση επαφή με το δρόμο. Για το λόγο αυτό παρατηρούνται να κάθονται στην άκρη του δρόμου και χωρίς να χρησιμοποιούν τα καθιστικά ακόμα και εκεί που υπάρχουν. Ένα ακόμα σημαντικότατο στοιχείο που πρέπει να διαθέτουν οι πιάτσες είναι η εύκολη πρόσβαση με τη δημόσια συγκοινωνία, μια και σε αυτές φτάνουν μετανάστες από ολόκληρη την πόλη για να βρουν εργασία εφόσον οι πιάτσες είναι λίγες και συγκεκριμένες. Αντίθετα στους χώρους ψυχαγωγίας ακριβώς το αντίθετο είναι το ζητούμενο. Είναι προτιμότερο ο χώρος να είναι προστατευμένος από το δρόμο, να προσφέρει κάποια ιδιωτικότητα και να είναι άνετος και φιλόξενος ώστε να καθιστά την παραμονή ευχάριστη. Για το λόγο αυτό στις πλατείες οι μετανάστες επιλέγουν οργανωμένους δημόσιους χώρους όπως είναι οι πλατείες και προσπαθούν με αυτοσχέδια μέσα (π.χ. κασόνια και φελιζόλ για καθίσματα) να δημιουργήσουν ένα χώρο ακόμα πιο άνετο για την παραμονή τους. Οι χώροι ψυχαγωγίας βρίσκονται συνήθως κοντά στους χώρους κατοικίας εφόσον δεν υπάρχει λόγος να διανύσει κανείς μεγάλες αποστάσεις για να βγει σε μια πλατεία ή ένα πάρκο.

Οι διαφορετικές λειτουργίες οδηγούν επιπλέον σε διαφορετικές ώρες αιχμής σε κάθε χώρο. Στις πιάτσες ο μεγαλύτερος αριθμός βρίσκεται εκεί νωρίς το πρωί, ενώ το απόγευμα αραιώνει και νωρίς το βράδυ αδειάζει τελείως. Αντίθετα στις πλατείες οι ώρες αιχμής είναι οι απογευματινές, όταν σε αυτές περνούν τον ελεύθερό τους χρόνο τόσο οι μετανάστες όσο και οι γηγενείς κάτοικοι της περιοχής. Το πρωί οι θαμώνες στην πλειονότητά τους είναι ηλικιωμένοι μετανάστες και μητέρες με μικρά παιδιά. Αργά το βράδυ, μετά τις 10, αραιώνουν ή και αδειάζουν και οι πλατείες εφόσον οι βασικές ηλικίες που συχναίνουν σε αυτές είναι οι ηλικιωμένοι και τα παιδιά.

Μια σημαντικότερη διαφορά σημειώνεται στη σύσταση του πληθυσμού που κάνει χρήση των χώρων αυτών. Στις πιάτσες ανεύρεσης εργασίας οι μετανάστες έχουν την ίδια καταγωγή (και στις δύο περιπτώσεις μελέτης Αλβανοί) και σε καμία περίπτωση δεν παρατηρήθηκαν άλλες εθνικότητες που να χρησιμοποιούν την πιάτσα για να βρουν δουλειά. Στους χώρους κοινωνικοποίησης οι μετανάστες χωρίζονται συχνά με βάση την καταγωγή ως προς το σημείο που κάθονται στην πλατεία, ωστόσο γίνεται παράλληλη χρήση από μετανάστες πολλών εθνικοτήτων, αλλά και από πολλές ομάδες γηγενών.

Στις πιάτσες ανεύρεσης εργασίας πηγαίνουν μόνο άνδρες. Δεν υπήρχε καμία γυναίκα μετανάστρια παρά μόνο σε μια περίπτωση στο Σιδηροδρομικό Σταθμό, αλλά και αυτή όπως αποδείχθηκε, δεν έκανε χρήση της πιάτσας αλλά βρέθηκε εκεί τυχαία να μιλάει με έναν γνωστό της. Αντίθετα στις πλατείες σημειώθηκε μεγάλος αριθμός γυναικών, τόσο γηγενών όσο και αλλοδαπών. Σε γενικές γραμμές παρατηρήθηκε διαχωρισμός στις παρέες με βάση το φύλο, τουλάχιστον στις ομάδες μεταναστών, όμως η παράλληλη χρήση της πλατείας από γυναίκες και άντρες είναι αναμφισβήτητη. Ένα σημαντικό στοιχείο που πρέπει να σημειωθεί είναι πως παρά την εκτεταμένη παρουσία γυναικών, οι παρέες των μεταναστών από την πρώην Ε.Σ.Σ.Δ. που είναι και η πολυπληθέστερη ομάδα και βασικοί χρήστες της πλατείας Δικαστηρίων ήταν πάντοτε αμιγώς ανδρικές. Αυτό ενδεχομένως μπορεί να εξηγηθεί από τις δραστηριότητες που επιλέγουν οι συγκεκριμένες παρέες που περνούν εκεί το χρόνο τους παίζοντας χαρτιά και πίνοντας, δραστηριότητες δηλαδή στις οποίες δε θεωρούν πρόπον να συμμετέχουν γυναίκες.

Όσον αφορά στις ηλικίες κατά τα άλλα παρατηρείται μεγάλο εύρος ηλικιών τόσο στις πλατείες όσο και στις πιάτσες. Στις πιάτσες το εύρος κυμαίνεται μεταξύ των 18 και των 70, δηλαδή ηλικίες εργασίας, ωστόσο η συντριπτική πλειονότητα είναι ανάμεσα στα 30 και τα 40, μια και όλοι όσοι βρίσκονται στις πιάτσες είναι εργαζόμενοι και μάλιστα σε βαριές χειρονακτικές εργασίες. Στις πιάτσες λοιπόν είναι πλήρης η απουσία παιδιών και η παρουσία ηλικιωμένων είναι πολύ περιορισμένη, αντίθετα με τις πλατείες όπου αυτές οι ηλικίες είναι οι βασικοί χρήστες.